

## 9. třída Český jazyk – dnes mluvnice, sloh i literatura

- do sešitu mluvnice:

### Stavba slova

- **kořen** – základ, význam slova, společný pro všechna příbuzná slova
- **předpona** – před kořenem
- **přípona** – za kořenem nebo kmenem
- **koncovka** – část, která se mění při ohýbání (skloňování nebo časování)
- **kmen** – část, která zbyde po oddělení koncovky, část, která se nemění při ohýbání
- kořen a kmen se mohou shodovat, ale nemusí
  - např. lesní – les = kořen
  - lesn = kmen
- přípona v sobě obvykle obsahuje koncovku
  - např. plzeňský – plzeň = kořen
  - ský = přípona
  - ý = koncovka
- jednotlivé části ve slově být můžou i víckrát, nebo vůbec
- pouze kořen je vždy
- termíny – **afix** = obecně odvozovací prostředky – předpony i přípony
  - **prefix** = předpona
  - **sufix** = přípona
- příklad rozboru stavby slova:

uč. 1/20	p o   k o ž   k   a	p o   s l u c h   a č
	před   kořen   příp   konc	před   kořen   příp

### Tvoření slova

- porovnáváme dané slovo (odvozené) se slovem, od kterého vzniklo (základové)
- slovtvorný rozbor určuje jen 2 části:
  - 1) slovtvorný základ** = část společná pro srovnávaná slova
  - 2) slovtvorný prostředek** = část, kterou má odvozené slovo navíc
- např. – sl. základové – hor | a
  - sl. odvozené – hor | ský
  - sl. základ | sl. prostředek

- při odvozování může dojít k hláskové změně, to ale nemění hranice kořene atd.

- např. – ruk|a

ruc|e

kořen | koncovka

- **domácí úkol** – učebnice 1 / 20, 6 / 21 – zpracujte jen prvních 10 slov v každém cvičení

- PS – 1, 2, 4a / 20 – u cvičení 4a věty nedělejte

- 5a, 6a / 21

- úkoly zašlete do pondělí 6.4.

Úkoly máte známkovány, kdo ještě žádné nedostal zpět, vydržte. Plně si uvědomuji těžkost situace, takže nemějte žádné velké obavy a známky berte spíše orientačně, abychom vy i já věděli, jak jste na tom.

### Sloh

- od strany 118 učebnice si přečtete ukázkou **úvahy**, zopakujte si její pravidla s. 119

- vím, že jsme končili vypravováním a měli jste psát ukázkou z oblíbeného filmu, ale myslím si, že když se vypravování opakuje čtyři roky po sobě, můžeme ho silně zkrátit ;-)

### Literatura

- nelekejte se prosím délky poznámek, klidně si je vytiskněte

- pokud byste někdo stál o celou prezentaci, která je o trošku podrobnější, napište mi to do mailu s úkoly

- do období májovců, ruchovců a lumírovců patří mnoho děl ze zlatého fondu české literatury, pokud byste chtěli doporučit nějakou zajímavou knihu na čtení, klidně mi napište

- pokud byste se chtěli pobavit, dílo Aloise Jiráska Lucerna velmi netradičně pojal **Josef Dvořák** se svým divadelním souborem a na začátku 90. let ho inscenoval v rámci přehlídky Jiráskův Hronov, na youtube ho najdete jako **Lucerna aneb boj o lípu**

### Generace májovců

- **2. pol. 19. století** – vliv **realismu**

- 1858 – almanach Máj – vyzdvižení významu Máje – do té doby opomíjen

- **almanach = soubor děl** od různých autorů – obvykle z jednoho roku

- cíl – zařadit českou literaturu na evropskou úroveň

**Jan Neruda** – vůdčí osobnost, básník, prozaik, fejetonista

- **fejeton =** novinářský žánr – autor kriticky a vtipně píše o aktuální otázce jako o vlastní zkušenosti

- *Kam s ním*

- básně – čtenářsky náročné, méně oblíbený
- sb.- **Hřbitovní kvítí; Balady a romance** – často jejich druh vzhledem k názvu básně zaměňoval
- próza – **Povídky malostranské**

**Vítězslav Hálek** – básník, prozaik

- básně jasné, optimistické; byl oblíbený
- sb.- **Večerní písně** – milostná a přírodní lyrika
- próza – hlavně povídky – **Na statku a v chaloupce**

**Karolína Světlá** – prozaička, jedna z tvůrkyň českého románu

- **hrdinky** – morálně silné ženy, emancipované, samostatné
  - řeší spor mezi citem a mravní odpovědností – ta vítězí
- romány – **Vesnický román, Kříž u potoka**

**Generace ruchovsko-lumírovská**

- navazuje na májovce – tvoří přibližně od 70. let 19. století
- hlavní důraz na **poezii** – vysoká kvalita
- próza – tematika **prostého života** – **venkovské a historické** romány

**Ruchovci**

- usilovali o **národní tvorbu, důraz na vlast, tradiční formy poezie**
- jméno dle almanachu Ruch

**Svatopluk Čech** – básník, hlavní představitel

- sb.- **Písně otroka**

**Alois Jirásek** – hlavní představitel prózy, historické prózy

- povídky – **Filosofská historie**
- romány – **Staré pověsti české, Temno, Psohlavci**

**Zikmund Winter** – představitel historické prózy

- román – **Mistr Kampanus**

**Karel Václav Rais** – představitel venkovské prózy

- romány – **Zapadlí vlastenci, Kalibův zločin**

**Lumírovci**

- obohacení literatury o **světové prvky, nové formy básní, prózy, experimenty**

- vynikající **překlady**

- jméno dle časopisu Lumír

**Jaroslav Vrchlický** – vynikající básník, napsal desítky sbírek, překladatel

- sb.- **Okna v bouři**

- drama – **Noc na Karlštejně**

**Julius Zeyer** – dramatik

- drama – **Radúz a Mahulena**

**Josef Václav Sládek** – básník, inspirace v pobytu v Americe

- sb.- **Jiskry na moři**

- **Zlatý máj** – zakladatel moderní poezie pro děti